

Bert Koenders gooit het roer om op Ontwikkelingssamenwerking. Hij omarmt het bedrijfsleven als zijn nieuwe bondgenoot. De sleutel tot ontwikkeling van een land is de economie, luidt zijn boodschap. Het bedrijfsleven helpt graag mee.

Koenders nieuw en 2.0: beter

- Nieuw ontwikkelingsbeleid
- Koenders gaat economie versterken
- Bedrijfsleven erbij betrokken

Nederlandse bedrijven die winst maken in ontwikkelingslanden? Jakkas. Dat wás toch echt heel vies in de ogen van het ministerie van Ontwikkelingssamenwerking en ontwikkelingsorganisaties. Met de nadruk op wás. Want nog geen maand geleden erkende de minister van Ontwikkelingssamenwerking Bert Koenders in een lezing op zijn oude, 'linkse' universiteit de Universiteit van Amsterdam dat het winststreven van de bedrijven die actief zijn in ontwikkelingslanden helemaal zo gek niet is. De minister van Ontwikkelingssamenwerking (os) is anders gaan denken over de rol die bedrijfsleven en economie spelen in de ontwikkeling van landen. 'Ontwikkelingssamenwerking 2.0' heeft hij die koerswijziging gedoopt. Daarmee wil hij de versnippering van de "hulpindustrie" aanpakken. Een sector die in de ogen van Koenders is uitgegroeid tot één waarin het niet langer alleen om het belang

van de armen gaat, maar ook om dat van het eigen voortbestaan.

Tegelijkertijd kondigde Koenders aan dat hij meer zal inzetten op economische en minder op sociale projecten. Het bouwen van ziekenhuizen en schooltjes is natuurlijk mooi en doet het goed bij de media, de publieke opinie en (een deel van de) politiek, maar op de lange termijn hebben ontwikkelingslanden meer aan investeringen in de lokale economie. Als ontwikkelingslanden geld gaan verdienen, kunnen zij zelf die ziekenhuizen en schooltjes bouwen. Dat is beter dan altijd maar afhankelijk zijn van hulp gelden uit het buitenland. Een afhankelijkheid die hulpverslaving in de hand werkt: 'We hoeven niks te doen, want we krijgen het geld toch wel.'

Businessclub Het is de les die Koenders heeft getrokken uit de opkomst van landen als Chi-

na en India. Die hebben zich ontwikkeld door expliciet te kiezen voor versterking van de economie. Ze hebben geïnvesteerd in landbouw en ict, hun beroepsbevolking opgeleid en de grenzen opengesteld voor buitenlandse investeerders. Hulp gelden uit het buitenland zijn juist op die terreinen ingezet.

Dat is ook precies de aanpak die Koenders nu voor ogen heeft. Een groter deel van het geld dat hij te verdelen heeft (zie kader 'Man van 5 miljard'), krijgt een 'economische' bestemming. Daar wordt het Nederlandse bedrijfsleven nauwer bij betrokken. Nu al sluit de minister regelmatig convenanten met bedrijven over projecten in het kader van de Millennium Development Goals. Losse projecten dus in het kader van de afspraken die zijn gemaakt om voor 2015 de belangrijkste wereldproblemen aan te pakken. Maar als het aan het bedrijfsleven ligt mag dat op een structurele basis.

Man van 5 miljard

Bert Koenders heeft jaarlijks 5 miljard euro te verdelen, gebaseerd op de 0,8 procent van het bruto nationaal product dat naar Ontwikkelings-samenwerking gaat. Nederland is een van de vijf landen die de VN-norm van 0,7 procent halen. Van de 5 miljard gaan er 2 naar multilaterale hulp via internationale organisaties als de Verenigde Naties. Bilaterale hulp, die Nederland rechtstreeks besteedt in een aantal ontwikkelingslanden, is goed voor 1,5 miljard. De rest gaat naar hulporganisaties (1 miljard) en noodhulp (0,5 miljard).

Gezond Afrika

De verzekeraars Achmea, SNS Reaal en Aegon nemen deel aan het Health Insurance Fund in Nigeria. Dat is een door Nederland opgezette ziektekostenverzekering voor mensen met lage inkomens. In eerste instantie is de verzekering aangeboden aan 40.000 werkende vrouwen en 75.000 boeren. Zij betalen een lage premie die wordt aangevuld met een subsidie van het ministerie van Ontwikkelingssamenwerking. Dat doneert 100 miljoen euro in zes jaar tijd. De Nederlandse verzekeraars bieden hand- en spandiensten en leveren bestuursleden voor het fonds. Voorzitter is bijvoorbeeld oud-Aegon-topman Kees Storm. Daarnaast hebben zij een particulier fonds van 1,5 miljoen euro opgezet dat investeert in lokale verzekeraars en uitvoeringsorganisaties.

De uitvoering is in handen van Stichting Pharm-Acces, een organisatie die ervaring heeft met het opzetten van zorgprojecten in Afrika voor werknemers van grote internationale bedrijven.

Koenders wil in elk geval een 'businessclub' vormen met ongeveer tien bedrijven die in de ontwikkelingslanden actief zijn. Samen gaan zij brainstormen over de rol van het bedrijfsleven in het ontwikkelingsbeleid.

Van het deel van het os-budget dat niet naar multilaterale organisaties, zoals de Wereldbank en de Verenigde Naties, gaat, wordt inmiddels meer dan 10 procent besteed aan productieve sectoren, meldde de minister onlangs trots. Dat zou natuurlijk meer kunnen zijn. Bovendien vallen er dankzij het nieuwe beleid van de minister nu landen tussen wal en schip omdat zij niet langer worden gezien als ontwikkelingsland. China, India, Nigeria hebben volgens de os-criteria geen echte hulp meer nodig. En dat terwijl een land als Nigeria enorm belangrijk is voor de economische ontwikkeling van de Afrikaanse regio. Als Koenders de economie een belangrijkere

plaats wil geven, zal er ook in de organisatie van het ministerie zelf wat moeten veranderen. Naast armoedebestrijding en duurzame ontwikkeling, zal economische samenwerking een belangrijkere rol moeten spelen. Een denkmogelijkheid voor het ambtenarenapparaat, dat is opgegroeid met het 'klassieke' ontwikkelingsbeleid. Concreet zal een project waarbij Nederlandse zorgverzekeraars meehelpen aan de opzet van een ziektekostenverzekering in Nigeria (zie kader 'Gezond Afrika'), niet langer alleen in termen van gezondheidszorg moeten worden bekeken. Goede gezondheid van de beroepsbevolking is ook een voorwaarde voor economische groei.

Een ander voorbeeld. TNT is via het World Food Program betrokken bij het verstrekken van schoolmaaltijden in Afrika. Dat kan als voedselhulp worden gezien waarmee een land niet structureel geholpen is. Maar juist de koppe- ▶

JON HRUSKA/ANP

Licht in duisternis

In miljoenen Afrikaanse huishoudens gaat van ondergaan van de zon letterlijk en figuurlijk het licht uit. Thuis werken of huiswerk maken kan dan niet meer. Het alternatief van kerosine-lampen is duur en slecht voor de gezondheid. Philips en Ontwikkelingssamenwerking spelen daarop in met het aanbieden van een goedkope lening om een systeem voor oplaadbare lampen aan te schaffen. Zij investeren elk 3 miljoen euro.

OS zorgt voor het opzetten van microkredietinstellingen, Philips steekt het geld in onderzoek, productontwikkeling en distributie. Het is de bedoeling dat inwoners van tien Afrikaanse landen van het systeem gebruik kunnen gaan maken.

Philips benadrukt het maatschappelijk belang van het project, namelijk dat het leven in Afrika 's avonds gewoon doorgaat. Maar het concern ziet de verkoop van oplaadbare lampen ook gewoon als *business opportunity*.

Zon geeft kracht

Wereldwijd hebben 1,6 miljard mensen geen toegang tot elektriciteit. De alternatieven – batterijen, accu's, generatoren – zijn duur en vervuילend. Nuon en het ministerie van Ontwikkelingssamenwerking zijn daarom een partnerschap aangegaan. Zij willen via de Foundation Rural Energy Services (FRES) de ontwikkeling van kleine energiebedrijven in Afrika stimuleren. Die moeten zonne-energie gaan leveren voor huishoudelijk en bedrijfsmatig gebruik. Het is de bedoeling om in 2010 een miljoen mensen van stroom te voorzien. Nuon financiert FRES met 9 miljoen euro. Daarnaast wordt geholpen bij het opzetten van zonnecentrales.

ling met school zorgt ervoor dat ouders sneller bereid zullen zijn om hun kinderen onderwijs te laten volgen. En ook met een goed opgeleide beroepsbevolking is de economie gediend.

Naïef Ook de lokale economie kan op meer manieren worden versterkt. Projecten voor goed bestuur, infrastructuur en een betrouwbaar juridisch en financieel stelsel zijn hiervoor van belang. Lokale bedrijven én het daar actieve Nederlandse bedrijfsleven hebben er baat bij. Veel van dat soort projecten lopen via internationale kanalen als de Wereldbank. Dat gaat niet van een leien dakje, weet Renko Campen. Hij is voormalig bestuursvoorzitter van adviesbureau DHV en nu voorzitter van de commissie Ontwikkelingslanden van VNO-NCW. De tenders die de Wereldbank en andere internationale organisaties uitschrijven zijn in zijn ogen nogal omslachtige processen. Bovendien heeft het bedrijfsleven last van de corruptie van onder meer ambtenaren in het land zelf bij uitvoering van de projecten.

Campen wil niet zeggen dat Koenders dan maar moet stoppen met multilaterale hulp. "Dat zou tegen de internationale trend in gaan. Maar Koenders kan als grote Wereldbank-contribuant wel eisen stellen aan de besteding van het geld. De naïviteit moet eruit bij de Wereldbank. Natuurlijk gaan er veel dingen mis in ontwikkelingslanden – daar zijn het ontwikkelingslanden voor – maar je moet niet

'Op de lange termijn hebben ontwikkelingslanden meer aan investeringen in de lokale economie'

alles op de koop toe nemen. Als tenderprocedures niet transparant zijn of een klachtenprocedure niet werkt, moet je dat aanpakken. Anders neemt het animo van bedrijven om mee te doen heel snel af."

Laat Koenders zijn woorden waarmaken, is de boodschap van Campen. Hij kijkt daar met spanning naar uit. Volgend jaar gaat de minister met alle betrokken partijen – bedrijfsleven én hulporganisaties – de invulling van zijn plannen bespreken. In 2010 moet er dan écht iets gaan veranderen in zijn beleid. Zo werkt dat nu eenmaal met ontwikkelingshulp. De aanlooptijd van een project, van de eerste gedachte tot de start, bedraagt al gauw 2,5 jaar. Het is dus heel goed mogelijk dat de vruchten van Koenders koerswijziging pas in de volgende kabinetsperiode kunnen worden geplukt. En dan maar hopen dat er op Ontwikkelingssamenwerking geen minister zit die het helemaal anders gaat doen. ■